

I. N. 7.

QVÆSTIONES
NONNULLÆ PHY-
SICÆ,

Quas

ADSPIRANTE SUMMI NUMINIS GRATIA!

Et

Suffragante Ampl. Collegio Phil.

In Regio ad Auram Musarum Palladio,

SUB PRÆSIDIO,

Viri Amplissimi

M. PETRI HAHN,

Scientiæ Naturalis Professoris & Aca-
demiciæ Bibliothecarii:

*Sobriè philosophantium examini publici spe-
ciminis loco modestè subiicit*

MATTHIAS JOH. WEXERMAN/
Wex. Smol.

In Auditorio Maximo

die ~~27~~ Octobris, 1694.

ABOÆ, Impr. apud Jo. WALLIUM.

*Reverendissimo in CHRISTO Patri
ac Domino,*

DN. SAMUELI
WIRÆNIO,

S. S. Theol. Doctori
Famigeratissimo, Episcopo Dicece-
scos Wexionensis Excellentissimo,
Synedrii Ecclesiastici Præsidi Emi-
nentissimo, Gymnasii Regii Scho-
larumque Ephoro accuratissimo,
Mæcenati & Promotori Maximo,
quovis promptissimi obsequii cul-
tu submisse & reverenter
suspiciendo.

VITAM LONGAM, BEATAM;

*Admodum Reverendis, Reverendis & Cla-
rissimis Dominis,*

Sacri Collegii Wexionensis

ADSESSORIBUS

Gravissimis,

Et

Gymnasii Regii **LECTORIBUS**

Dignissimis,

Olim Præceptoribus

Fidelissimis,

Nunc Promotoribus

Certissimis,

Devotâ animi Reverentiâ nun-
quâm non colendis.

Reverendo & Doctissimo,

DN. JOHANNI KANKEL,

Pastori Parœciarum, quæ in Weckelsång/Ting-
åhs & Uhråsa colliguntur dignissimo & vigi-

lantissimo, Fautori & Promotori certis-
simo, ætatem amando.

ET FELICITATEM PERENNEM.

A Nxiâ sanè deliberatione diu mecum agitavi, Excellentissime Domine Doctōr, EPISCOPE ac Pater Reverendissime, ut & Vos Domini Magistri, Patroni optimi, utrum citra audaciæ notam Possem Reverendissimam Tuam Excellentiam Vestrasq; Dignitates liberius accedere; vicit tamen diurnam cunctationem in Excellentissimam Tuam Eminentiam Vestrasque Dignitates cultus apud me sincerus & observantia pia: pudorem vicit ac metum veneratio debita; cum alioquin ita sese habeant literatorum fata, ut Benevolentium & faventium adyta manibus quasi & pedibus conentur penetrare eorum præprimis, qui ingenii sui monumentis virtutumque gloriâ nomen suum perennitati enixè consecrarunt, quibus alias sponte tantus favoris splendor inest in alliciendis illis clientulis, qui minus secundis rerum successibus florent, ut magneti inest vis quædam attrahendi ferrum. Id ipsum serio mecum re-
putans

putans, tanto firmitus hoc mihi persuadeo
quanto memini certius propensæ benevolentia
vestræ, Doctor Excellentissime, ac Promo-
tores optimi, serenam auram bonitatisq; ra-
dios, dum apud Vos vixi me sapius recre-
asse, cujus nunquam satis decantandæ bene-
volentia apud me semper ardet desiderium;
sed quam doleo! quod hoc uno modo me
potissimum pauperem sentiam, dum nihil
Tuâ Eminentia vel Vestris dignitatibus tam
dignum inveniam, quod Vobis parare
inque sinum dare auserim. Multi quidem
offerunt multa, at multa non habeo, quod
Musarum alumnis est valde frequens, nè
vero prorsus ingratus videar hospes, illud e-
nim verissimum, homo est ingratus, qui bene-
ficiam sumere scit, & reddere nescit, unum
do, quod habeo, munusculum nempe hocce
charraceum, ceu primi agelli mei tenuem
& præmaturum fructum vel potius festi-
num abortum, non tam ingenii specimen,
quam rudis Minervæ rudimentum, non
tam floribus insolens, quam florum indi-
gens, non tam fulgore purpureo fulgens,
quam colorem materiae deumbrans, non
tam lacteo stili nitens, quam simplicita-
tem prodens, non tam altiore sapienti-
am spirans, quam simplicitatem obolens,

nec tam admirabili pulchritudine splen-
dens, quam humi tantum repens. Licet
autem ita sit, spe tamen certissima sum
suffultus, exile hoc opusculum, quamvis
nec fulguret auro, nec candeat argento,
apud Vos exiguo minimum pretio fore,
cum non sine significatione animi gratissimi
transmittatur, quod ut serena fronte exci-
piatis exceptumque pro candore vestro
consueto & amore, quo semper amplectis
mini omnes, qui didicerunt, quâ ratione al-
tior sapientia sit addiscenda, quâ venerati-
one, quo honore & absequii amore spa-
troni sint colendi, semper indefesso can-
dide explicetis, humilitate, qua possum
maximâ, piè contendo. Quod si feceritis,
religio mihi non erit in posterum Ve-
stra Nomina recolare, nec terrorem ter-
rore cumulabo, sed ulteriori benevolentia
Vestram fretus in optima causa bona con-
scientia infractoque animo meliora, viam
si DEUS in hisce oris longe disticis con-
cesserit sanam, apparabo. DEUM interea
supplici mente continuatis precibus vene-
rabor, Velit Te, Reverendissime Pater &
Vos, optimi promotores, circa Ecclesie
DEI procuracionem & propagationem, mi-
hi & omnibus tam benigno Patre & be-
nevo-

nevolis Patronis indigentibus diuissime
superstites, saluos & incolumes clementer
conservare. Vive jam Reverendissime Pa-
ter, vivite etiam Vos optimi Promotores,
DEO, Ecclesie, Regi, Regno, Tibi & Tuis,
Vobis & Vestris, mihi & omnibus bonis,
tuti & felices, salvi & incolumes, cumque
fata Vos abstrahunt, fiat vobis Sanctorum
caeleste politeuma! quod optat, quicquid sem-
perque permanet.

Amplissimæ Tuæ Eminentie
&
Vestrarum Dignitatum

humilimus cliens

MATTH. Beckelman/
Auct. & Resp.

Solertiâ & doctrina conspicue

DN. MATTHIA WERERMAN

Fautor singularitèr honorande

Non tam vulgare quam singulare ingenii tui tuæque industriæ, specimen declarare voluisti non per ambitus, nec per auram tuos fructus proferre cupivisti, sed ut te natura docuit, varias res earumque naturas atq; exordia docte exprimere sustinueristi. Perge post hæc laudabiliter, ut cœpisti, ad altiora, nec prius, quicquid fors tulerit, succumbe, quam Deus meliora. Ducat Te interea ille, qui omnia regere potest. Quod animitus optat,

Qui Tibi ab officiis est

MAGNUS SEVASTIANSKI

Oceanum primâ vice ingressurus, pernicio ictu, tanquam fulminis, redditur attonitus; tunc enim offertur profunda vastitas, vasta & periculosa profunditas, fluctuum strepitus, undarum vehemens murmur, saxorum magnitudo, scopulorum obstaculum, vorticum devorantes voragine, piratarum depopulatio, Sirenumque blandæ sed fallaces cantilenæ, unde terror terrori additur, ut non modo sua sponte, sed etiam multorum ad exempla, primo intuitu qui extiterè magnanimi, deinde vero perterriti & mox exanimes, celerrimo pede subterfugere gestiunt. Parili modo & ego, cum in amplissimum disputationis Oceanum descendere cogito, haud immeritò tremens dubito, dum ob oculos pono vehementem contrariarum tempestatum sævitiam, quâ alii, ingenii viribus, me longè superiores, pertentati sunt, num vela imperterritus expandam, vel

metu oneratus contraham, cursumque derelinquam. Quia tamen certamen etiam dubium in hac palæstra, certo pollicetur multum in vita & studiis emolumenti, illud ipsum DEO duce experiri lubet.

ELEMENTA IN RERUM NATURA NON EXISTUNT PURA.

In explicanda Elementorum natura variè se torquent naturæ scrutatores, & cum profundos rerum finis subtili mentis acie penetrare annituntur, valdè sese cruciant, quorum sententias, utpote plurimas & diversissimas, ipsis relinquimus & ad rem ipsam statim accedimus.

Aër cum sensibus offertur quasi purissimus, est valdè impurus, in illo enim dantur nunc nebulæ, nunc pluvix, nunc nives, nunc grandines, nunc plurimi vapores, nobis valdè noxii, quos sæpè non sine præsentissimo vitæ periculo attrahimus & devoramus. Impurus inquam est Aër, ob aliena corpora infinitasque

tasque atomos invisibiles, quas complectitur: de terra enim & aqua & mistis exurgunt effluvia, fumi, vapores & atomi, quæ particulæ aërem implent afficiunt & inficiunt. Aqua nunquam offertur pura, scatet enim multorum corporum mixturâ, quæ sensum fugiunt, undè varii sæpissimè percipiuntur sapes, odores & colores. Nec ignis Elementum existit purum, in illo enim, ut in ceteris, latet quidpiam ex ceteris Elementis quod traxit, ceu ex carbonibus & flammis satis est manifestum. Nec terra est Elementum purum, quid enim terra impurius? cum nihil puri in ea inveniat; præeunte nobis ipsa experientia. DEUS enim & natura voluerunt eam rebus plurimis esse refertam, adeo ut nec minimæ arenulæ corpus detur, quod non aliis atque aliis rerum portionibus constet. Terra dici solet omnium mater, quæ omnia sinu suo fovet, gignit & nutrit, ex qua omnia egrediuntur, & in quam omnia regrediuntur.

Instructum promptuarium, è quo omnia hauriuntur, & in quo omnia reconduntur; promus condus, qui omnia promit & effundit, & omnia iterum reposcit & abscondit. Terra sinu suo complectitur aquas, inclusos ignes, delitescentes flammæ, aërem & per plurimos spirituosos halitus, in cavernis suis abditiores Salino - Sulphureo-Mercuriales ebullientes spiritus, quapropter haud immeritò metallorum, herbarum, plantarum & aliorum infinitorum salutatur commune hospitium, ex quo ista omnia in conspectum prodeunt, iterum & in quod statione peractâ, tanquam in destinatum sibi diversorium, revertuntur. Terra enim fuimus, terram edimus, terram terimus, terram gerimus, & terra tandem erimus. Licet ita sit, quod nemo inficiabitur, adest tamen in unoquoque Elemento quidpiam, quod alia corpora specie ab Elementis distincta ingreditur, forma scilicet tenuissima & substantia quædam subtilissima, velut anima & index elementaris, com-

mon-

monstrans Elementum quidem adesse,
sed sensibus ob simplicitatem non ob-
vium. Sed persequemur impuritatem
Elementorum. Cum videmus vel sen-
timus elementa, Aërem ignem, &c. di-
cimus: hoc est Elementum, sed tam
pulum non est, quin plurimas partes
aliundè vehat. Aliàs Elementum usuale,
extrinsecè afficiens appellemus, cujus
centro inest quoddam innatum deli-
tescens, vel frigidum vel calidum, vel
humidum, vel siccum, pro cujuslibet
Elementi indole, quod per operationes
insinuat Elementum quidem adesse, in
se suaque natura omninò incorrupti-
bile, sed sensum profuse effugiens. Etenim
cum ignem dicimus Elementum, sub
eo statim distinctum quidpiam à reli-
quis Elementis concipimus, quod ca-
liditatem & siccitatem ei confert. A-
quam cum spectamus, illi denuò subesse
quidpiam concipimus, quod humidita-
tem conciliat. Talis etiam est cætero-
rum Elementorum natura. Sal etiam
terræ inest, quod siccitate sua fixativâ,

fixam ei consistentiam præbet. De hac impuritate Elementorum ita disserit Sennertus: *Si Elementa absolutè considerentur, ea simplicitate & puritate, quæ ipsorum nature debetur, & quæ sunt norma & regula mixtorum, vix ullibi pura reperiuntur. Si vero cum mixtis conferantur, & quærat, an etiam extra mixta seorsim existant, dici potest, reperiri ea sincera, & pura, non quidem absoluta puritate, sed tali, quæ eis respectu mixtorum contigit. Extrema tamen quam media puriora sunt. Nec tamen Elementa, etsi non planè pura reperiuntur, nomen suum amittunt, & mixta dicenda sunt.* Cum hæc ita sese habeant, quæritur quodnam sit illud materiale, quod ad compositionem Elementati concurrat? Inter alia asseritur quod sit sal, sulphur & Mercurius, optimum & præstantissimum naturæ condimentum, seu potius, Salino - Sulphureo - Mercurialis spiritus, globo toti terraqueo, à DEO T.O.M. in prima creatione, cum ad subsistentiam, genesis & constitutionem specierum, tum ad earum propagati-

onem,

onem, multiplicationem & conservati-
onem inditus, qui in corporibus, quæ
in mundo sublunari continentur, planè
abditus delitescit, ita ut sub sensum non
cadat, sine quo nihil in orbe integrum,
salvum & incorruptibile, consistere at-
que conservari unquam potest. Est
hic spiritus secundum sententiam cujus-
dam, purè simplex, qui in centro suo,
ceu proprio thalamo, ut formale quod-
dam naturæ coagulativum simplex &
reconditum hæret, qui cum sensum fu-
giat per operationes tantum & effecta
cognoscitur, quicquid virtute quadam nati-
va, quæ fixativa est, rebus omnibus con-
sistentiam confert, sine quo nullum cor-
pus naturæ fixari, consistere, perdurare
& conservari unquam potest. Hinc
reciproca quadam communicatione
terra & aqua mutuo amore se invicem
amant & fovent. Quibus positis, fir-
miter omnino concluditur, nullum Ele-
mentum ratione *Existentiæ* in tota rerum
natura putum purum reperiri (1) ob

generationem & conservationem corporum sublunarium, ex puris enim Elementis nihil generatur & nihil conservatur, terra enim purior est sterilis, quod loca arenosa satis ostendunt. (2) ob effluvia, quæ impuritatem illam efficiunt, quæque Elementis conjunguntur, pura tamen sunt Elementa, ratione *Essentia*, ut cum Conimbricensibus loquar, cum essentia unius Elementi non componitur ex mixtione alterius multo minus per illud subsistit & conservatur.

SOL, NON TERRA, MOVETUR.

TERRAM moveri asserit Copernicus & alii, (1) quod sit globi istar rotunda, & ideo apta quæ circumvolvatur. (2) dicunt terram à DEO conditore in complexu aquæ & aëris esse positam, nè quid circumgyrationem ejus impediret. (3) dicunt cælum non esse in loco, & ideo corpora Cælestia non circummagi, cum quod circummagitur in loco esse debeat, in quo move-

vebitur. (4) Nobilioris corporis, ut
 cœli, est quiescere, ignobilioris vero,
 ut terræ, moveri. Præter hæc ogganni-
 unt multa, quæ nullis nituntur funda-
 mentis Quibus respondemus (1) astra
 æque esse rotunda ac terram, quæ præ-
 terea sunt copora levissima & ideo
 semper mobilia, ut Clariss: Sperling.
 dicit; terra autem est corpus gravissi-
 mum & crassissimum, quod ob gravi-
 tatem nec sursum, nec deorsum nec ad
 latera movetur, â loco suo, seu â propria
 sede â DEO sibi ordinata, nunquam di-
 scedens. (2) Est terra, uti jam dictum
 est, Elementum gravissimum, & ideo
 meritò locata fixa infra aërem, qui
 est Elementum admodum subtile & le-
 ve, infra cœlum ac supra aquam & ter-
 ram existens, evehens obvium quod ab
 inferioribus rapit & sulcipit, & iterum
 ad inferiora idem devehens. (3) Ex-
 tra omnis dubitationis aleam, cœlum in
 loco est propter quantitatem, ob quam
 etiam est corpus naturale, quod loco,
 ut in esse suo conservetur, indiget, valet

itaque hic illud B. Augustini: *Spacia locorum tolle à corporibus nunquam erunt corpora.* Est itaque cœlum in loco circumscriptivè, tum quod figurâ sua circumferibatur, tum ob extensionem & distantias partium, quæ certo loco egent. (4) Corpora viventia, animata, & animalia sunt corpora mobilia, nec ob mobilitatem cœlo inanimato ignobiliora. Minima plantula cœlo est præstantior, omne enim animatum & vivens est nobilior inanimato & non vivente. Quamvis rapidissima flumina velociter moveantur, & unum locum cum alio citissimè mutant, alveos tamen suos ideo nequaquam mutant, sed in loco à natura sibi destinato, intra gremium sui alvei semper manent, & defluunt; ita corpora cœlestia, licet perpetuo moveantur, tamen illa spatia cursu suo perficiunt, quæ sibi à DEO præscripta sunt. Hoc modo enarrant cœli gloriam DEI, & opera manuum ejus annunciat firmamentum.

Hic

Hic autem sciendum est, quæstionem non urgeri de motu terræ violento & extraordinario, quem non negamus, de quo Jobus cap. 9. v. 5, 6. *transfert*, inquit, *montes & non agnoscunt, qui furore suo subvertit, de loco suo dimovet terram, & columnæ ejus contremiscunt*; sed de motu naturali & ordinario, seu de motu circumgyrationis & revolutionis anniversario & *vix ἡμέρας*, 24 horis, de quo Doctos inter, acres sunt contentiones, quas brevitatis haud immemores, omitimus, cum ipse DEI spiritus digito suo in sacris literis abunde rem exponat, terram loco suo affixam & immobilem adhærere, & solem cum reliquis cœli corporibus perpetuò moveri atque circumagi. Vix itaque mihi persuadeo, quempiam à veritate cœlesti & pietate tam esse alienum, ut fidem potius depravato suo cerebro; aliorumque commentis, quàm infallibili verbo DEI adhibeat; vel ut sententiã Spiritus Sancti convellere audeat. Terram immobilem quiescere firmiter asseritur Psal.

104. 5. *Qui fundasti terram supra basin suam non movebitur in seculum seculi.* 1. Chron. 16: 30. *Ipse fundavit orbem immobilem, ut non moveatur.* Psal. 119: 90. *fundasti terram, & perstat* Eccl. 1: 4. *terra stat in aeternum.* Job 38: 4. 5. 6. *ubi eras quando fundabam terram? quis disposuit mensuras, ejus annutia, si nosti, aut quis tetendit super eam lineam? super bases illius est defixa.* Psal. 24: 2. *super maria fundavit terram, & super flumina firmavit eam.* Hæc sunt effata ipsius DEI, quibus nos certo certiores de immobilitate terræ facit, undè satis confirmamur terram nunquam ad diem novissimum nutaturam vel loco suo dimotum iri, sed constantissime centro suo afixam adhærere. De motu autem corporum cœlestium certos nos facit os veritatis, idem Spiritus Sanctus, nempe de oculo diei & noctis sole & luna Jos. 10: 12. 13. 14. *Tunc locutus est Josue ad Jehovam die, quæ tradidit Jehova Amorrbæum coram filiis Israel & dixit in oculis Isaaël sol in Gibeon expecta, & Luna in valle Ajalon. Et cœcitavit sol, & luna*

luna constitit, donec ulcisceretur gens inimicos suos. Stetit ergo sol in medio cœli, nec festinavit occumbere circiter die una integra. Et non fuit sicut dies illa ante eam vel post eam in qua obedivit Jehova voci viri. Circa quæ magnorum corporum stationis miracula observanda veniunt (1) Josvæ mandatum: Sol inquit, contra Gibeon expecta, vel ne moveare & luna contra valem Ajalon: Hic non alloquitur terram, nec terram, & solem, sed solem tantum. Si terra moveretur, debuisset, sanè Josva terræ Dominum invocare, ut illa staret immota, sed efflagitat tantum nè sol moveretur. (2) Ipsum miraculum: steterunt sol & luna, sol non festinavit unius ferè diei spatio occidere, ut modo ordinario solebat, sed restitit. Syr. 49: 5. Præter hæc dat etiam Dominus Hiskiaë optionem eligendi per Esaiam dicentem: 2, Reg. 20: 9. 10. 11. Vis nè ut progrediatur umbra decem gradibus, an ut revertatur decem gradibus? tum elegit umbræ egressum decem gradibus retrorsum & reduxit umbram per gradus, quos jam defenderat in bore-

horologio Abas retrorsum decem gradibus.
Esa. 38: 8. Et reversus est sol lineis decem
per gradus, quos jam descenderat. Syr.
48: 26. In diebus illis retrocessit sol. Ubi
 nihil dicitur de motu terræ vel e-
 ius umbra retracta, sed tantummodo
 de solis, cui umbræ retractio & regres-
 sio solum adscribitur. Nec dicit Spi-
 ritus DEI terra est reversa decem gra-
 dus, sed tantum sol, undè liquidum est,
 commentum esse cerebelli humani, ter-
 ram moveri & solem quiescere. Quam-
 vis terra ex aquis sit eduçta, & undi-
 que altitudine aquarum superantium &
 circummeuntium fluctibus instar rotæ
 vel globi alluatur, virtute tamen Divina
 est ita fundata & loco suo affixa, ut eo
 nunquam deturbetur. Præter loca citata
 asserit etiam Scriptura Sacra ubertim
 solis motionem alibi, ut Eccl. 1: 5. *Sol oritur*
& occidit, ad locum suum regreditur, ut ibi ite-
rum oriatur. Postquam vias suas nobis
 incognitas decurrit, ad locum suum, undè
 exiit, iterum regreditur, expletoque no-
 ctis circulo, teste Galov. rursus de tha-
 lamo

lamo suo festinans erumpit, attestante iplo Spiritu S. Psal. 19:6. 7. *Sol tanquam sponsus procedens de thalamo suo, exultat ut potens gigas ad currendum viam, ab extremo caelorum egressio ejus, & revolutio ejus usq; ad extrema illorum, nec est qui abscondat se à calore ejus.* Psal. 104: 19. *Sol cognovit occasum suum.* v. 22. *cum Sol oritur.* Matt. 5: 45. *Pater vester, qui in caelis est, sinit solem suum oriri super malos & bonos.* Syr. 43: 2. *Sol in ortu suo lucem annuntiat machina admirabilis. Domini jussu iter suum accelerat* Psal. 74: 16. *Tu facis ut & sol & stellæ certum cursum suum obtineant.* Vide Jer. 31: 35.

Quibus assertis luce meridiana clarius evadit, Deum Creatorem summum fecisse solem & lunam, ac cætera corpora cœlestia, ad ortum & occasum atq; motum conficiendum. Ordinariè itaque stat terra immobilis & quiescit, & sol cum reliquis corporibus cœlestibus ab oriente in occidentem circumducitur. Circumgyrationi terræ refragatur præterea constitutio Divina in prima creatione facta, Gen. I. 14. Ubi summus
Thau:

Thaumaturgus DEUS dicit: *sint luminaria, & dividant diem & noctem, & dent signa tempora, dies, menses, & annos.* Cum terra non recenseatur inter luminaria in firmamento cœli collocata, illius itaque motui, divisio diei & noctis, signorum, temporum, mensium & annorum nequaquam adscribi potest. Sic ubi Scriptura Sacra facit rei fidem, ibi rationem quiescere oportet, cum Deus potest plura facere, quam nos intelligimus, Eph. 3. 20. Fateri coguntur & exclamare ipsi adversarii: si omnem motum soli & lunæ negamus, & solem centrum mundi immobilem facimus, dicta tamen spiritus Sancti nobis opponi possunt, quod sol & luna luce & motu suo diem & noctem faciant atque distinguant.

Quamvis adeo nec antea defuerint, nec adhuc desint, qui terram moveri & solem quiescere affirmant; contrarium tamen firmiora argumenta nobis persvadent. Primum: quod Scriptura Sacra gaudet auctoritate

maxima, Psal. 104 *Fundavit Deus terram super bases ejus, ne nutet in seculum.* Eccl. 1. *terra perpetuò in seculum stans.* Secundum: si terra moveretur, moveretur aut motu recto, aut circulari, aut naturali, aut violento aut præternaturali; at nullo horum movetur, ergo nunquam movetur. Probatur: Terra non movetur motu recto, alias ascenderet terra aut descenderet, omne enim quod movetur motu recto, à centro ascendit & descendit, at terra à centro suo nunquam discedit. Nec motu circulari: ex hoc enim motu sequerentur subversiones rerum & destructiones specierum. Nec movetur motu naturali: DEUS enim eam fundavit, basique suæ immobilem affixit. Nec motu violento: hic enim non est continuus, nec dici potest circumgyratio. Nec motu præternaturali: is enim raro fit, & habet se longè alio modo, quàm natura requirit, undè terræ potius repugnat quàm conducit. Ita reperitur nihil in rerum universitate, cujus tanta sit efficacia, ut

ingentem terræ molem elevare imisque sedibus evehere potuerit. Relinquitur adeo terram naturâ esse immobilem. Hinc quod ipsissima ratio afferit, illud omninò est asserendum, terram quiescere & stellas moveri asserit ratio, E. Probatur minor, lapis vel globus sursum projectus, recto cursu & perpendiculariter locum suum, è quo est projectus, intendit, repetit & occupat. Si terra moveretur, se interea subduceret, aliumque locum lapis omninò repeteret. Præterea quod Spiritus DEI in verbo dicitur illud omninò est statuendum, at corpora cœlestia moveri dicitur, E. Probatur ex dictis antea allatis. Sacra S. nobis non est deferenda, sed semper consulenda. Nec cogitandum est, Scripturam S. accommodare se intellectui nostro, aut falsa loqui, cum vera nos non concipimus. Auctoritati itaque Divinæ non est præjudicandum, sed pulchrius est fateri se errasse, quàm cum mundo sapere; quia adversus DEUM sapere, est disipere, coram cujus facie

omnis sapientia est fatua & insipientia, DEO inimica, ad Spiritus dictamen: *omnes homines cum arte sua sunt fatui*, Jer. 51: 17. audi hoc inflate rationum tuarum admirator, audaxque DEI operum corrector: erubescere contra Spiritum S. sapere. Confusio tibi merces coram DEO & orbe erit. Ea enim quæ nobis à DEO sunt revelata, omnium certissima credenda, & memoriæ nostræ pro summa regula sunt infigenda. Quamvis forte lumen rationis aliud quidpiam nobis suggerere & persuadere conetur, soli tamen auctoritati Divinæ potius, quam proprio nostro judicio, fides est adhibenda, tanti enim est valoris vel unicum Spiritus Sancti testimonium, ut omnem humanæ mentis certitudinem & efficaciam miles transcendat atque eludat: in iis autem, de quibus fides DEI nihil nos edocet, minimè decet, hominem pro vero aliquid assumere atque asserere, cum verum non perspexerit.

Astra ergo, magnetæ DEO, rapiuntur in orbem,

*Stans vero vi terra sua firmatur in ædium,
Ponderibusq; suis librata immobilis hæret.*

ABSQVE SEMINARIO PRINCIPIO
NON DATUR GENERATIO SPONTANEA.

DE Spontaneo viventium ortu diu & dubiè pugnatum est, & adhuc pugnatur, cum quidam asserant viventia quædam, remoto omni omnino principio seminario præexistente, enasci, quod quidem maximè est absurdum, cum nihil possit esse causa sui ipsius & immediatum principium. Dicit Kirckerus, sed malè, formas substantiales tam plantarum quàm animalium, excepta sola hominis anima rationali, è potentia materiæ educi, quam ob causam necesse est, eas esse materiales, & divisibiles & una cum corpore organico corruptibiles, unde tamen necessario sequitur, in omnibus hisce, cum plantarum tum animalium partibus, cum portione feminis quidpiam formæ istius latere, idq;

non

non in viventium duntaxat corporibus, sed vel in mortuorum cadaveribus superstes remanere, quod nihil aliud esse potest, quam qui in universali principio panspermatico seu salino-Sulphureo-Mercuriali centro, ut propria sede, latet spiritus. Undè asserimus terram, aquam & aërem hujusmodi seminalibus principiis esse referta, quæ principia, proportionatâ & benè dispositâ matrice inventâ, è vestigio ex plastica virtute, vitæ dant exordia. Strenuè itaq; negamus calorem putrescentium, esse spontaneam seu proximam causam viventium quorundam animalculorum, ut quibusdam hoc arridet, quia in putrescentibus adest tantum materia quædam, in qua forma operatur & per eam operationes suas edit. Nec admittitur in hisce producendis solus & immediatus DEI summi Conditoris concursus, cum DEUS mediantibus causis nunc operetur. Nec sufficit astrorum influenza, nec Elementorum adstantia, nec calor Cœlestis ambiens, quæ aliis dare nequeunt,

quæ ipsa non habent, cum effectus non
 excedat virtutem suæ causæ, hæcque sunt
 tantum causæ remotæ & universales.
 Sed solum semen cum forma à mortuo-
 rum, & plantarum & animalium cada-
 veribus dicimus, horum effectorum,
 quæ sponte venire videntur, dicimus esse
 causam proximam & generationis prin-
 cipium, remotè cæteris concurrentibus.
 Illa tribuuntur DEO ita, ut quemadmo-
 dum influxu suo creativo omnia crea-
 vit, sic etiam influxu suo conservativo
 omnia conservat. Conceditur quidem so-
 lem & cælum multum ad rerum propa-
 gationem & generationem conferre,
 materiam scilicet influxu suo fovendo &
 matricem disponendo; non tamen sunt
 causa efficiens proxima & princi-
 palis atque univoca, sed sunt tan-
 tum causa remota, instrumentalis quæ
 formam communicare, substantiam
 producere & vitam concedere neque-
 unt, sine concursu & adminiculo cau-
 sæ principalis. Voluit ideo æternus
 ille Plastes DEUS fecundum & prolifi-
 cum

cum principium massæ chaoticæ concreatum, esse principium generationis & multiplicationis proximum, donec influxu suo destructivo omnia destruere, inque nihilum iterum redigere ipsi placuerit. A mortuis ideo, contestante Hippocrate lib. de usu membrorum, dicimus, *semina incrementa & nutrimenta fieri.* Quibus semen innuit, in quo spiritus vivens velut anima latet, esse materiã proximam sponte nascentium, generationis. Quamvis corpus sit cadaver putridum, adest tamen forma, ut media natura inter corpus & spiritum, in qua facultates consistunt, velut in vase quodam, post mortem viventis relicta, & est forma interna specifica, quæ speciem constituit, & unicuique speciei secundum affectiones & effectiones suum largitur esse, distingui & operari. Hujus rei ipsum Arist. habemus testem lib. 3. de gener. Animal. c. 11. ubi de spontaneorum ortu sic loquitur: *Generantur in terra & humore animalia & planta, quoniam humor in terra, spiritus in humore, calor a-*

*nimalis in universo inest, ita ut quodam modo
 plena sint animâ omnia. Ubi juxta Kirckeri
 sententiam intellexit semen com-
 mune generationis principium; per hu-
 morem in terra, vim quendam salinam;
 per spiritum in humore, mercurialem;
 & per calorem, sulphuream, quas vir-
 tutes vocat Spiritum Salino - Sulphu-
 reo - Mercurialem, proximum rerum
 omnium generationis principium ab
 initio inditum atq; ad rerû omnium con-
 stitutionem & conservationem â DEO
 T.O.M. destinatum, unde generatio con-
 seqvitur corruptionem, cum spiritus,
 calore externo disponente, materiam
 excludit & in actum producit, cum nihil
 in tota rerum natura inveniatur com-
 positum, quod ex hac triplici virtute
 non constituatur atque constet. In sale
 communi triplex hoc principium latet,
 in quo Elementum terrenum prædomi-
 nium obtinet: in corpore mercuriali
 hæc tria etiam delitescunt, sub prædo-
 minio humiditatis: in sulphure modo parili
 inveniuntur eadem, sub prædominio
 cali-*

calidi & ficci. Unde à philosophis non incongrue vocatur certis nominibus: Ignis Noæ ab Alberto; semen mundi à Platone, *ἐπιπέχαια* seu rerum omnium vis ac matrix ab Aristotele; semen naturæ ab Hermeticis, ex quo omnia originem suam ducunt. Quod si matricibus benè dispositis concredatur, statim pro ratione & dispositione matricis, effectū & fœtum eniti atq; producere intendit. Si à vegetabilibus attrahatur, vertitur mox in semen animatum. Hujus virtute omnia plantarum & animalium & animatorum genera, à DEO immediatè ex massa chaotica producta, ad extrema usque mundi tempora durabunt, Hic tamen non datur regressus à privatione ad habitum, cum corpora cadavera nec denuò reviviscant, nec eadem vel specie vel numero resurgant, cum in sponte natis non sint eadem numero instrumenta, quæ ante fuerant, sed longè alia, nova effecta, cum à pristino vivente, numero, substantia, essentia & specie sponte genita dissideant, ut in

animalculis cadaverumque excrementis pronatis patet. Frustra itaque sunt qui ad putredinem & calorem confugiunt. Corpora quidem cœlestia sunt semper laboriosa & nunquam otiosa, quæ in inferiora hæc, lumine, motu & influentiâ jugiter agunt, sed sunt omnino causæ universales, à terra ejusque reconditissimis cavernis admodum remotæ, ut in eas cum virtute propinqua agere nequeant. Sic nullum datur sponte nascens sine principio quodam præexistente, sine ulla seminalis virtutis efficacia, ut quidam sibi imaginantur; sed omne ita natum, aut ex plantarum corpusculis, aut aliis corporibus, semine delitescente latentibus, originem suam haurit. Hinc, prout substantiæ & species in hoc vel illo loco variant, ita eodem in loco variant etiam generatorum & generandorum principia & materia in matrice disposita. Inde, eadem in aqua, generantur varia mineralium genera: eodem in horto sub| unius cœli
 in^o

influxu erumpunt variæ plantæ, medicamentosæ & alimentosæ. Omnia animata, vi benedictionis, salis, sulphuris & Mercurii coagulo sunt permista, unde crescunt & multiplicantur, quæ omnia in suis latibulis, terræq; penetralibus, summi creatoris sapientiam & potentiam perpetim deprædicant. Nullus tamen putet, hoc loco nos asserere Salino-Sulphureo-Mercurialem spiritum Spermaticum esse Sale, Sulphure & Mercurio nostro minerali ceu principiis esse compositum, sed hæc potius ab illo. Hunc constat esse quidpiam Sali Sulphuri & Mercurio nostro minerali analogum elementis, indissolubili vinculo conjunctum, insensibile tamen, nec unquam sensu nisi per operationes percipi.

Aliis omissis, admiranda omnino est vermiculorum, tinearum, teredinum & blattarum genesis. Hæc maxime animalcula à vestimentis, arboribus & Chartis adfistentibus tribus, ante allatis causis, originem suam ducere haud dissonum
vide

videtur, cum ut plurimum in hæcce tyr-
 ranidem suam exerceant. In laneis
 pestes tineas reperiri omnibus summo
 cum tædio constat, quas verò simile vi-
 detur generari ex vario vermium se-
 minio, & permistis pulveribus, in lanis
 vitiatis existentibus: in linteis itaq; non
 facile inveniuntur, docet enim experi-
 entia, a tineis lintea non corrumpi, nisi
 adhæserit lanugo, sed ab injuria earum
 omnino esse immunia. Teredines in
 ligno non generantur à sola putrefactio-
 ne, sed ex aliarum teredinum vermi-
 umque seminio antea inexistente, & al-
 tius insinuato, quò lignum adhuc viride
 refertum scatebat. Certum est, nullum
 lignum ita exficari, quin aliquid humi-
 di una cum pristino animalium seminio
 retineat reliquum; unde fit, ut ex forma
 intrinseca, ambiente calore extrinseco,
 semen fœcundatum & excita- tum
 reviviscat & teredines producat. Blat-
 tæ etiam oriuntur vel ex ligno seminiis
 latentibus vitiato, vel ex pellibus, qui-
 bus libri compinguntur, vel ex charta,
 cui

cui lanei flocci & vermiculorum excrementa adiposa inhærent. Hinc diversæ sunt hæc species; pro diversitate materiæ. Dum Philolophi observatione cautâ & indagine curiosâ vermium fœturas multiplices, quæ in membris humanis sæpissime inveniuntur, investigare conantur, vastissimum sapientiæ oceanum penetrando, graviter se torquent. Nos autem quid de hisce sentimus, paucis expediemus, asseverantes, in omnibus humani corporis membris tam internis quam externis, nasci vermes, in cerebro, unde cephalæa; in auribus, unde dolor aurium; in oculis, unde ophthalmia, in dentibus unde dolor dentium; in corde, unde cordolium, in manibus & pedibus, &c. quibus hæc membra maximè infestantur & gravantur, imo in ipso sanguine; hinc pleriq; morbi sive sint interni sive externi, vermibus sunt obnoxii, unde apparet totius corporis massam in vermes vel massam vermicigenam facile resolvi.

Quæ-

Quærat quis, unde verminosa hæc
 fœtura originem suam trahat? Resp.
 Alimentum quo homines nutriuntur
 causam esse. Scimus homines ali tam
 animalium quàm herbarum, omnisque
 generis fructuum & lacticiniorum e-
 scâ: scimus etiam animalia insectorum,
 vermiculorum & plantarum alimentum,
 differentibus seminis infectum, olfa-
 cere, degustare, assumere & comedere,
 quod demum in edulii usum homini ce-
 dens, secum dicta semina una defert, quæ
 conveniente humore in matrice reper-
 to atque calore intrinseco & extrinse-
 co fermentato, pro qualitate semini &
 matricis, fœtum excludunt, pristino pla-
 nè vel similem, vel degenerem aut dis-
 similem. Hinc pueri & adulti, qui fre-
 quenti esu lactis fruuntur, & lacticinio
 nutriuntur, quod vermiculis eorumve
 dulciori semine scatent, vermibus gra-
 vantur. Idem esto Judicium de ciba-
 riis & esculentis, tam recentibus quam
 vetustis, & rancidis ab infectis & ani-
 mantibus infectis atque delibatis, abdi-
 ctis

his vermiculis eorumve feminibus, quæ
 alimenta incautius assumpta in nutrimentum,
 seminio aliquando turgente, fœtus
 vermes excludunt, qui pro indole nocu-
 cumenti latentis, majorem vel mino-
 rem morbum & damnum hominibus
 afferunt. Inde in multis vehementes
 internæ corrosiones, nausea, vomitus
 aliique morbi graviores. Uti terra om-
 nis generationis & nutritionis statui-
 tur mater, ita quoque perpetuò exha-
 latione sua mala nobis machinatur, ut
 omnis veneni & nocuenti tam mater,
 quàm humani generis maligna noverca
 haud immeritò saluari possit, cum unde
 alimentum & vitæ sustentationem ca-
 pere avidè paramus, inde etiam mor-
 bos, mortis prænuntios, deniq; ipsissi-
 mam mortem attrahimus, siquidem nulla
 vix plantula fit, quæ virulenti aliquid
 sibi annexum non habeat, quod, cum
 plantæ in alimentum animalium, & demùm
 in nostrum cedunt, nobis præsentissimo
 cum vitæ periculo ingeritur. Cum itaq;

ut supra dictum est, omnia, quæ in geo-

cosmo sunt, Sale, Sulphure & Mercurio constant, etiam omnia quæ ex terra originem suam trahunt, vegetabilia & animalia, imò, quod admiratione dignum est, ea, quæ vitam nobis prorogant, quibus vescimur & alimur, tandem nostrum in exitium unanimiter conspirant. Corporis nostri humoribus inest quoddam Salino - Sulphureo - Mercuriale reconditum, quæ tria quamdiu cum elementis consonant & amicitiae leges servant, tamdiu hominem in integro sanitatis statu constituunt; cum vero per elementorum vel humorum *δυσκρασιαν* Sal, sulphur & Mercurius exaltentur, tum statim pro conditione spirituum, partium & humorum, morborum varietatem & copiam pariunt. Unde non immerito Chymici omne morborum genus ad triplicem referunt classem, ut alii sint sulphurei, alii mercuriales, & alii salini, id est, à sulphure, mercurio & sale orti. Ubi nota tu dignum est: pro sulphure hoc loco intelligi calorē innatum non elementarem,

per

per Mercurium humidum radicale, & per Sal, quidquid tam in megicosmo quam microcosmo terrestre sapit. Quæ tria materialia principia in membris microcosmi, pro natura & proprietate membri, cui insunt, alios atq; alios in membris vitalibus, in humorum massa, alios in venosa, alios in nervosa substantia, alios in membris exterioribus secundum naturam suam gignunt effectus.

IN AQVARUM SUPERFICIE SINE RADICIBUS NASCUNTUR INNATAN- TES HERBÆ.

In admirationem herbarum, ut Sargassi & aliarum sine radicibus Oceano innatantium & prata virescentia repræsentantium non immerito rapimur, de quibus Lerijs in navigatione sua sic dicit: *Inter herbas mari innatantes per quindecim dies versati sumus, quarum tanta erat densitas, tantaque copia, ut nisi securibus eas secantes navigio, quod illis fragendum erat impar, viam fecissemus, futurum autumo fuisse, ut ibi substitissemus.*

C

Quo-
tiam

niam herbarum illa copia mare quodammodo turbidum reddebat, nos in paludibus cœnosis versari credebamus, ac proinde insulas quasdam in propinquo esse credebamus; verum jactâ bolidæ, cui funis 500. ulnarum longitudine alligatus erat, nec fundum attingimus, neque insulas ullas aut continentem advervimus. Cum Christophorus Columbus Anno 1492 expeditionem, novarum regionum detegendarum ergo, per oceanum susciperet, mare adeo herbidum reperit, ut pratum referret, baccis adinstar granorum juniperi nigricantibus, confitum. Sed unde hæcce herbacea progenies originem suam ducit? De hac re multi multa tradunt, sed crustam tantum attingunt, quam tamen non frangunt, nec pulvem gustant. Quid vero mirum, si baccæ adsint, cum genesis ejusmodi herbarum minimè dicenda sit spontanea, sed censendum sit, eas virtute seminis, ut alias herbas nasci & propagari. Sed loco radicum percipiuntur tantum adesse filamenta quædam prælonga fundum non attingentia,

quorum summitates præ nata huc illucque agitata præ se ferunt, de quibus sanè nescimus quid verè sit statuendum: hoc tamen scimus & dicimus, magnam vim pulveris & ramentorum in aquæ superficie hæerere, à plantarum vel animalium cadaveribus putrefactis profectâ & fœcundissimo semine refertâ, in quibus cadaveribus herbarum, ejusmodi semen seu spirituosus quidam succus, à plantis attractus, delitescit, qui demum turgere, operari, efformari inq̃ herbam, vi formæ delitescentis erumpere incipit. Advehi præterea potest hujusmodi herbarum materia, ab animalibus in aquis degentibus, vel ex excrementis eorum adiposis, seminali quodam spiritu turgentibus, quæ tandem à calore fœcundata, in novæ demum plantæ substantiam similem repullulascit, vel in dissimilem degenerat. Nec absolum censetur hujusmodi plantas oriri ex aliarum plantarum vel animalium pingvis excrementi halitibus, qui putrefa-

et, fundo aquæ adhærent, cum *exhalationes*, teste Aristot. *ubi concreverunt, causam comprehendere possunt, quæ fit, ut sint planta.* Quod intelligendum venit, non de exhalationibus simplicibus, sed de iis, quæ nonnihil animati & vegetabilis seminis aliunde decisi, habent admixtum. Vero etiam simile videtur, ejusmodi herbas innatantes, enasci ex pulverulentis pluviis, ventorum vi illatis, semine foetuque prægnantibus. Præterea nullus ibi inficias, tales herbas produci ex ipsis aquis marinis, quæ per prata & paludes camposque vicinos semine herbifero refertos, in mare proruperunt. Quæ herbæ, licet aliquando traduci sint dissimiles adeoq; heterogeneæ propter variam feminum mixtionem, sunt tamen herbarum species in se quidem perfectæ. Atq; sic nihil est terra absq; ullo semine & seminali principio sponte nascitur, ut quibusdam est ad palatum, qui ad causarum minus principalium, instrumentalium & universalium; non vero ad principalium & particularium influxum recur

recurrunt, cum tamen effectus determinatus, teste Sperlingio, ab universali & indeterminata provenire nequeat causa. Etenim plantarum, herbarum & cæterorum viventium species, sunt effectus determinati, qui non producuntur solum à causa efficiente universali sole & cælo, sed cumprimis à proxima principali & particulari, quæ in efficiendo primarias sibi vindicat partes, & determinati aliqujus effecti vera existit causa. Hic omnino notandum est, quibus modis matricibus suis inseruntur. Nemo sibi imaginetur, plantas, quæ dicuntur sponte nasci, aut ex terrena, aut ex aquea substantia, aut ex putredine sola oriri, sed cum his conjungi oportet semen vegetabile. Committuntur autem semina (1) vel loco plantæ proprio. (2) vel per vehementiorum ventorum flatum, in diversas camporum, vallium, montium voragines deferuntur, vel fluminibus, lacubus, paludibus & fontibus ingeruntur. (3) Non a semine solum puro, sed vel ex ipsis vulucrium, hominum & animalium

reliqvorum excrementis, in quibus vis quædam plantarum spermatica adhuc dum latet & viget, nova iterum plantarum progenies fundatur atq; producit. Atq; sic herbæ & arbores &c. sæpè è femine & succo latente & abscondito generantur, nutriuntur & augentur, & simile sibi generant. Ut enim brutum, generat brutum, & homo hominem, ita planta plantam ex virtute feminis in radice latentis, cujus generativa vis ad furculos, ramos omnesq; stripis partes diffunditur, & diffusa operatur, unde ramulus ejusq; pars terræ inserta in se tantum feminis prolifici, tantum caloris innati, tantumq; humidi radicalis retinet atq; conservat, quantum ad radices agendas, germinandum & fructus proferendos sufficit: ut salix, quæ licet semen non gignat, uti volunt, habet tamen principium feminale per totam arborem ample dispersum, satis fecundum, undè per ramulum abscissum, alioq; translatum, propagatur & in magnam altitudinem excrescit.

DISQVIRUNT DE EO DOCTORES,
 UTRUM DEUS IN PRIMÆVA CREATIONE
 PRODUXERIT VERMES, INSECTA, HERBAS
 VENENOSAS, SPINAS, TRIBULOS
 ET ZIZANIA?

Ita affirmant quæsitum, insecta, spinas, tribulos & venenata ab initio mundi condita esse, sed neque fœda neque homini noxia extitisse, idque ideo, quia DEUS omnium specierum conditor, fecit totius mundi ædificium undiq; perfectum suisque partibus absolutum sex dierum spatio, & postea ab opere cessavit creationis. Quo Theander B. Lutherus respicere videtur cum dicit: *Sentio omnes arbores ab initio fuisse bonas & fertiles*, de quo nullum fovendum est dubium, cum omnia valdè bona, à DEO omnis bonitatis scaturigine creata fuerint. Gen. 1. v. 4. 10. 12. 18. 21, 25. 31. Syr. 39. 40. Cum vero protoplasti nostri enormiter peccaverant, maledixit DEUS terræ, ut spinas & tribulos, sub quibus etiam alia venenata & nociva intelligenda veniunt, produceret, Gen. 3. v. 17. 18. spi-

næ itaqve tribuli, zizania, herbæ venenolæ, arbores steriles, insecta, quæque sunt homini noxia quæ talia, in pœnam peccati producta censerī debent, quod etiam Megalander D. Luth. indicasse videtur adversus illos, qui extra paradysum asseverāt terrā extitisse sterilem, spinis & tribulis obsitā, cui Syracides suffragatur e 39. v. 35. 36. 37. Jam vero si hæc ut distinctæ species considerantur mundum integrantes, certum est illa initio fuisse condita, quia omnes species tum creatæ sunt, cessavit enim creator DEUS septimo die ab omni opere fabricando, extiterunt itaqve quoad naturam herbæ, at non extitere quantum ad qualitatem noxiam, cum DEUS operationem eorum nociva impediret, Sic cum summus Architectus post maledictionem, ob peccatum amovit imperium suum, quædam partes degeneravere in usu & qualitatibus. Fuerunt ideo ab initio: ab initio enim fuit *omne virgultum*, Gen. 2: 5. sed non fuerunt in pœnam, in quam post nunquam satis deplorandum lapsurum

pfum eruperunt. De infectis fequentia
 fignat Auguftinus lib. 3. de Genefi:
*omnia minutiffima animantia quæ de terra
 & aquis oriuntur ab initio funt creata ftatim
 bona, reliqua vero quæ de animantiũ corporibus
 cadaveribus producuntur non funt creata tunc
 temporis, nifi in omnibus animatis inerat
 vis quedam naturalis atque præfeminata ma-
 teria futurorum animantium, ut initiata pri-
 mordia, unde de corruptionibus corporum pro
 fuo quæque genere & differentiis alia per
 administrationem ineffabilem omnia mo-
 ventis & incommutabilis creatoris exo-
 ritura erant.* Poftquam hæc in commen-
 tario fuo ad Pentateuchum allegaverat
 fequentia addit Oſiander: Sufficit fi ftatuatur
 ejusmodi animalia fecundũ principia vel
 femina præextitiffe, quæ deinde poſitã
 eaufã externa evocata & perfectã. Perfe-
 ctã illa extitiffe & nihilominus facultate
 nocendi inſtructa non fuiſſe vix admitti
 poteſt, quum hæc illorum ſcil. natura &
 indoles a quã abſtinuiſſe, quaſi per miraculum
 quis aſſeret? Calovius vero in comment. ad

Genesin ita inquit: Quamquam enim de insectis, vermibus & aliis quibusdam animantibus vulgo credatur, quod est putredine nascantur, quam vocant generationem *equivocam*, uti Aristoteles mures etiam nasci statuit: rectius tamen non tantum Physici accuratiores, sed etiam Theologi, præeunte B. Luthero, generationem quorumvis animantium ad primævam creationem & benedictionem revocant: & observant notanter dictum esse, fecit Omne reptile terræ. De noxiis vero animantibus in univrsam æque uti de herbis venenatis tenendum, quod ea *substantiæ* ratione à DEO quidem condita, non tamen per se homini à creatione noxia fuerint: siquidem homini in omnia dominium concessum, unde nihilo plus serpentes aut viperæ homini nocuissent, quam Paulo vipera est sarmentis collectis prodiens, Act. 28: 5.

DEUS PRIMUM CREAVIT CHAOS.

Superius probata ut melius intelligas, Smentis aciem convertimus ad fertilem
lem

lem feminarii agrum Chaos, massam illam primævam quatuor Elementorum, omniumque rerum receptaculum terrâ aqua & cœlo constans, quam massam indigestamque molem Calviniani sollicitant, qui subtili mentis speculatione se totius sapientiæ oceanum exhaustisse ejusque latifundium perreptasse putant, præprimis Antesignanus eorum Keckermannus vir profundè eruditus cum suis asseclis in natura extitisse pernegat lib. 7. Syst. Phys. dicens: Repugnare (1) perfectioni Divinæ si hoc Chaos DEUS produxisset. Dicit (2) hoc repugnare naturæ creationis si DEUS tam confusum chaos, indigestam massam rudemque molem creasset, cum DEUS sit Auctor ordinis & non confusionis, 1. Cor. 14. Petit (3) sententiæ suæ auxilium ex libri sapientiæ c. 11, v. 18. & 22. ubi DEUS dicitur omnipotenti sua manu creasse mundum omnesque res ex indisposita materia, in mensura, numero, & pondere, unde infert nullum ideo creatum chaos seu mundi & partium mundū integran-

tium, præexistentem materiam (4) ex lib. Eccles. c. 18: 1. ubi extat: *Qui vidit in æternum creavit omnia xovñ, simul vel commu- niter*: si hoc, non produxit primo indigestam rudemq; molem, ex qua postea omnia quæ condita sunt, sex dierû intervallo condidit. Dilui ista qveunt si respondeatur (1) Creationẽ esse substantiæ constitutionem ex nihilo, seu actionem externam, quæ internam DEI creatoris essentiam summamq; perfectionem nullo modo reddit imperfectam. (2) Am- babus manibus Keckermanno concedimus DEUM omnino esse Auctorem ordinis, nequaquam vero confusionis, ex- inde tamen non concluditur, DEUM non creasse Chaos, nec ideo Auctor est dicen- dus confusionis quod primo confulum condidit chaos; sed eo ipso se Auctorem ordinis demonstravit, cum ordo hic sit, ut fiat progressus à non esse ad esse, ab imperfecto ad perfectum, unde nec creatio chaoticæ massæ dicenda confusa, sed opus tantum creationis rude, indigestum & nondum perfectum, ex quo-
cun-

cuncta nunc distincta & in esse suo completo sunt constituta. Notandum etiam est, in massa illa plastica nihil tam fuisse confusum & inordinatum, quin omnia à DEO Authore ordinis ad legem naturæ optime fuerint disposita & ordinata : quæ levia erant, tenebant supremam sphaeræ partem, gravia autem in fundo infimam, in uno illo corporum chaote inclusa. Creavit itaque DEUS chaos, quod fuit primæva seu prima materia, ex qua prorepfit secunda, quam DEUS creavit nec ex sua substantia, nec secundum suam substantiam, nec ex alia sibi coæterna, sed ex puro nihilo negativo, cui sententiæ Eucherius calculum addit inqviens : *Materia facta est de nihilo; mundi autem species de informi materia, quæ cæli & terræ nomine appellata est, non quia jam substantia & species completa forma erat, sed quod esse poterat.* Erat ideo chaos turbidum, à caligine interclusum, in quo omnia simul mixta existebant, inconspicua erat præ tenebris, chaos enim erat tenebrosum omnia oc-

cul-

cultans, sed lux tandem erumpens omnia illuminavit. Quæ creatio fuit *prima & immediata*, unde fluxit *secunda & mediata*, qua DEUS ex materia inepta, rudi & indisposita fecundatione spiritus sancti produxit substantias distinctas, humanum corpus, irrationalem bestiam, pisces & aves aliaque quæque ex certis elementis, quibus clementer benedixit dicens: *crescite & multiplicamini*, Gen. i. Quibus indidit secundum uniuscujusque speciem semen fecundum, virtutem & vim specificam efficacissimam, quæ fuere dos pretiosissima; (3) Dicimus sensum Sapientiæ nobis favere, cum de creationis opere tum absolvendo tum absoluto clarè loquatur, interprete Calov. in Com. suo ad Genesin pag. m. 14. Creavit omnino omnipotens DEI manus informem materiam, rudem & indigestam molem, forma completa carentem, de qua orbis terrarum & cætera omnia, quæ in eo sunt deinceps creata sunt. Hoc accepit & exposuit Hesiodus
in

in Theogonia: *Principio natum Chaos, hinc
 prodidit in auras larga sinu tellus.* (4) Est
simul illud (1) aut *collectivum temporis* & sic
 denotat ipsū creationis sextiduum, intra
 quod non longo temporum decursu, sed
 unica tantum hebdomade, universa sunt
 condita. (2) Aut est *Collectivum specierum*;
 omnia enim quæcunque creata sunt, à
 DEO creatore primo die, respectu spe-
 cierum, sunt condita, reliquis autem
 diebus tantum distincta, *figura una erat
 & Cœli & Soli*, dixit Euripides discipulus
 Anaxagoræ. (3) Aut referri potest ad
 primam illam & indispositam massam,
 omnium rerum matricem, quæ ex ni-
 hilo tota *Simul* est creata, in qua omnia
Simul erant, & ex qua omnia *Simul* pro-
 ducta sunt. Anaxagoras: *Cuncta Simul
 mixta erant, at mens ea discrevit ornavitque,
 & quæ confusa erant ordinavit.* In chaote
 erat quidem omnis Substantia *Simul*
 creata, sed omnis species non erat *Simul*
 formata & distincta, quod simul extitit
 per substantiam materiæ, non *Simul*
 apparuit per speciem formæ. Vel: *Simul*
 dici.

dicitur (1) tum de *communitate originis & dependentiæ*, quod scilicet omnia *communiter* vel *equaliter* ex nihilo sint creata Sap. 6: 8. (2) vel de *temporis non interrupti continuatione*, quod intra unum illud Hexaëmeron creata sint omnia. (3) Vel *etiam ratione matricis suæ*, quod in chaote illo primævo omnia *Simul* sint condita. Quod etiam respicit Gregor: Lib. 32. moral. c. 10. Deus creavit omnia *Simul materialiter* non vero *formaliter*, per substantiam materiæ, non autem per speciem formæ. Sic creavit omnia *Simul* ab initio è nihilo *potestate*, sed non *Actu*. Omnes quidem substantiæ in Chaote sunt conditæ; quæ postea in specie apparuere. Indistincta rerum universitas, indistinctæque specierum substantiæ in primæva illa massa latebant. Scitè loquitur Calovius: Omnia quidem fuerunt *Simul potestate* in primo Dei ad producendum appulsu, tanquam vi quâdam feminis ad mundi procreationem coniecta; *Actu* vero res singulæ minimè fuerunt. (5) Concedimus in
pri-

prima rerum creatione nullam fuisse
 putredinem, sed omnia bona & perfecta:
 nulla itaque ejus generis tum animalia
 fuisse: qvalia sunt, lendes, pediculi, pu-
 lices, acarus, cimices, lumbrici, &c. vel
 herbæ nocivæ. Licet vero ejusmodi
Actu tum non fuerint, *Potentia* tamen
 in aliis animalium & herbarum specie-
 bus & materiæ habilitate latuerunt, quæ
 post lapsum inde sunt producta. Idem
 prorsus sentiendum est de istis animali-
 um speciebus, quæ diversarum specierum
 commixtione generantur, ut, de Mu-
 lo, Leopardo & aliis apud Physiologos.
 Potuisset quidem DEUS uno verbo to-
 tum hoc universum, quæque in eo sunt,
 creare & in conspectum statim produ-
 cere, si voluisset, sed non voluit, com-
 placuit enim potius gradatim & intra
 sextiduum procedere, sicut cum pararet
 πατῆρα ἄνθρωπων patrem Adamum, Gen. 1: 27.
 primum formavit corpus ex limo ter-
 ræ, ibid. 2: 7. Deinde spiraculum vitæ,
 h. e. animam, ei inspiravit. Deniq; Evam

matrem ædificavit ex costa lateri Adami evulsa, ibid. v. 22. ut clarius elucesceret atque omnibus innotesceret immensa atque ineffabilis Divinæ sapientiæ & omnipotentæ efficacia.

ADDITAMENTA:

Causa efficiens seminis sunt testiculi.

Semen est proximum generationis medium.

Semen nec est alimentum, nec colligamentum, nec excrementum.

Plantis & insectis inest calidum innatum.

Una est tantum hominis anima.

Infans in utero matris naturaliter non vagit.

Praecomio & commendatione singulari dignum omninò existimandum, rerum insignium studio tempus consumere & circa ea, quæ in recessus naturæ abstrusa, ardua, difficilia nec cuivis pervia sunt, occupari. Egregiam huius rei notam, tu amice dilecte, disputatione publica, de materia subtili & satis intricata, minimeque trita cum laude ostendis: mentis profecto erectæ argumentum haud obscurum est, abdita naturæ rimari, & prout tuum iam factum specimen comprobat, velle supra vulgus sapere. Orsa & conamina hæc tua simulque in studiis positam operam ego tibi animitus gratulor, & ulterius ad magna egregiæ indolis incrementa possint apprecor, ut brabea exoptata maniscaris, vale!

*Sic fratri suo integerrimo non
quidem ut debuit, sed ut
festina, amica tamen manu,
potuit, congratulatur*

JOHANNES AGRELL.

Ms. Rv 5581